

SON SULTAN VAHDETTİN'İN AMERİKA'YA MEKTUBU

Halifeliğin kaldırılmasından 9 gün sonra ABD Başkanı Coolidge'e mektup yazan Vahdettin, Mustafa Kemal ve Ankara Hükümetini şikayet edip yardım istemiş.

“Hilafet makamının Osmanlı saltanatından ayrılması ve tecrid edilmesi ve halifeliğin tamamen kaldırılması gibi, dini, kavmiyeti, ve vatani belli olmayan (yani ne idüğü belirsiz) askerlerden ve başka bazı kişilerden oluşan çok küçük bir azınlığın, kısmen zorla ve kısmen de cehalet ve gaflet içinde 5-6 milyonluk masum Türk halkını önüne katarak yaptığı işler yetkileri dahilinde değildir.”

Son Sultan Vahdettin'in Mustafa Kemal ve Ankara hükümetleri ile olan ilgisi gazetelerde ve değişik platformlarda çokça tartışılan bir konu. Bu tartışmalara bir belge ile katkıda bulunmak için Vahdettin'in ABD Başkanı Calvin Coolidge'e yazdığı ve ABD arşivlerinde 867.00/1788/4118 numara ile kayıtlı Osmanlıca el yazması bir mektubu gösterebiliriz. 13 Mart 1924 tarihli bu mektubun modern Türkçe çevirisini aşağıda vereceğim, ama önce bazı satırbaşlarının altını çizmekte yarar var. Bu mektuptan anladığımız kadarı ile Vahdettin saltanat ve hilafet makamından feragaat etmediğini, “ne ediğü belirsiz askerlerden” oluşan “fitneci, asi ve serkeş” bir gurubun ne saltanatı ne de hilafeti kaldırmaya yetkili olmadığını iddia ediyor.

Mehmet Vahdettin “Han” olarak imzalanan mektuptaki kullanılan kelimeler son Sultanın Ankara Meclisini bir “fitne merkezi” olarak gördüğünü kanıtlıyor. Yurtdışına sürülen hanedan mensupları ve el konulan hanedan malları için ABD'den yardım talebinde bulunan Vahdettin bunun bir insan hakları sorunu olduğunu da ifade ediyor.

Vahdettin'in buna çok benzeyen mektupları İngiltere ve Fransa'ya da yazdığını biliyoruz. Fakat ötekilerin aksine bu mektup Osmanlıca (Fransızca veya İngilizce değil) ve Vahdettin'in orijinal imzasıyla yazılıp ABD'nin Paris Büyükelçiliği danışmanı Sheldon Whitehouse aracılığıyla gönderiliyor. İngiltere ve Fransa kibarca biz bu işe karışmayız diye cevaplarırken, ABD Başkanı Calvin Coolidge cevap yazmıyor. Aynı ABD Başkanı bundan üç yıl sonra Mustafa Kemal'in kendi elyazısı ile gönderdiği 1927 seçimlerinden galip olarak çıktığını gösterir yazıya ise tebrik ile karşılık veriyor. Mustafa Kemal'in ABD ye yazdığı bu mektup başka bir yazının konusu ama bu durum ABD'nin tavrını Ankara'dan yana koyduğunun başka bir kanıtı olabilir.

Aşağıda tam metnini verdiğim Vahdettin'in mektubunun ise işaret ettiği iki şeyin eski padişahın ABD Başkanını İstanbul'dan sadece geçici olarak ayrıldığına ikna etmeğe çalışması ve padişah olarak geri dönme arzusunu hala muhafaza etmesi olarak görülebilir. Bu noktada akıllara takılan soru şu: Vahdettin böyle bir mektubu neden sultanlıktan azledildiği 1922 yılında değil de Halifeliğin kaldırıldığı 1924 yılında yazdı? Bence bunda hanedanın yurt dışına çıkarılıp mallarına el konmasının önemi var. Hala geri dönme hayalleri kuran son padişah Kemalistlerin böyle bir manevrasına karşı bu şansın ne kadar azaldığının farkına varmış olmalı.

Burada, bu mektubu Vahdettin'in vatan hainliğine bir belge olarak okumak isteyenlere de bir uyarıda bulunmak gerekli. Vatana ihanet ile Kemalist harekete muhalefeti birbirinden ayırmak lazım. Altıyüz yıllık bir hanedanın son varisinin kendisini saf dışı bırakan Kemalist harekete karşı tavır almamasını beklemek saflık olur. O yüzden Ankara meclisi hakkındaki görüşleri sadece yeni rejime muhalefettir. Şunun altını çizeyim: ben burada "bu mektubun" nasıl değerlendirilmesi gerektiğini tartışıyorum yoksa Vahdettin'in bir vatan haini olup olmadığını değil (bu da aslında tartışılan ve tartışılması gereken bir konu). Bu mektubun en önemli özelliği basında ve bazı kitaplarda çıkan bazı iddiaların aksine Vahdettin'in yurt dışında sürgünde iken Ankara hükümetine hiç de dostane duygular beslemediğinin kesin bir belgesi olması.

Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı Mösyö Coolidge Cenablarına

Dünya siyasetinin bütün sırlarına vakıf olan zatınızın da bildiği üzere, hangi sebeplerden dolayı ve şartlar altında İstanbul'u terk ettiğim açık olduğundan, bu konu hakkında daha tafsilatlı bilgi vermeğe gerek görmüyorum.

Bu geçici ayrılığımın soy olarak sahibi olduğum saltanat ve hilafet makamından feragat ettiğim anlamına gelmediği aşikar olup Ankara meclisi gibi bir fitneci asi, serkeş gurubunun böyle bir kararı alma yetkisinin olmadığını söylemek gereksiz bir beyandır.

Hilafet makamının Osmanlı saltanatından ayrılması ve tecrid edilmesi ve halifeliğin tamamen kaldırılması gibi, dini, kavmiyeti, ve vatani belli olmayan (yani ne idüğü belirsiz) askerlerden ve başka bazı kişilerden oluşan çok küçük bir azınlığın, kısmen zorla ve kısmen de cehalet ve gaflet içinde 5-6 milyonluk masum Türk halkını önüne katarak yaptığı işler yetkileri dahilinde değildir.

Bu ancak bütün İslam alemleri tarafından tayin olunan ihtisaslı büyük İslam alimlerinin oluşturduğu bir kurultay ile alınacak bütün dünyayı ilgilendiren bir karardır.

Ulemanın da bildiği üzere, İslam şeriatına aykırı kararlar her ne makamdan gelirse gelsin hükümsüz olmağa mahkumdur.

Bunun dışında, ortada ki durumun İslam aleminde büyük bir heyecana yol açacak, devlet ve milletin asayişini etkileyecek önemli bir mesele olduğu kuvvetle söylenebilir.

Bunlara ek olarak, hanedanım aleyhinde Ankara meclisi tarafından tasarlanan yurt dışına sürgün, emlaka ve hususi mallara el konulması gibi fuzuli tedbirler hanedanım üyelerinin insan haklarının ihlal edilmesi anlamındadır.

Bu konuda zatınızın ve hükümetinizin imkan çerçevesinde yapacağı her yardım bizim tarafımızdan çok kıymetli telakki edilecektir.

Bu vesile ile afiyetlerinizin devamını cenab-ı Haktan niyaz ederim

13 Mart 1924

Mehmet Vahdeddin Han

Kaynaklar: ABD arşivi 867.00/1788/4118; *Toplumsal Tarih* sayı 142; Murat Bardakçı, *Şahbaba*, s. 337; Yılmaz Çetiner, *Son Padişah Vahdeddin*, s. 395.

Doç. Dr. Hakan Özođlu

Central Florida Üniversitesi

aozoglu@hotmail.com